

КОРУПИЯТА КАТО ФАКТОР БЛАГОПРИЯТСТВАЩ ТРАФИКА НА ХОРА

доц. д-р Йордан Деливерски*

CORRUPTION AS A BENEFICIAL FACTOR OF HUMAN TRAFFICKING

Assoc. Prof. Jordan Deliversky, PhD*

Резюме: Трафикът на хора е едно от най-тежките престъпления, което едно лице може да извърши спрямо друго. Нелегалният трафик на хора е най-бързо развиващата се форма на престъпност, като печалбите от трафик на хора могат да се сравняват само с тези от незаконна търговия с оръжие и наркотици.

От своя страна организирани престъпни групи, занимаващи се с трафик на хора, използват корупционните практики за постигане на широк набор от своите цели.

В настоящия доклад се разглеждат характерните особености свързани с трафика на хора, както и най-често срещаните корупционни практики използвани от трафикантите за постигане на основната си цел, а именно извличане на финансова облага чрез експлоатация на лицата жертви на трафика.

Ключови думи: Корупция, трафик на хора, експлоатация, сигурност.

Abstract: Human trafficking is one of the most serious crimes that a person could commit. Illegal human trafficking is the fastest growing form of crime, as its profits can only be compared to those of illegal arms and drug trafficking.

On the other side, organized criminal groups involved in human trafficking use corruption practices to achieve a wide range of their goals.

This article examines and presents the characteristic features related to human trafficking, as well as the most common corruption practices used by traffickers to achieve their main goal, namely the extraction of financial benefits through exploitation of the victims of traffic.

Key words: Corruption, human trafficking, exploitation, security.

ВЪВЕДЕНИЕ

Трафикът на хора е едно от най-тежките престъпления, които едно лице може да извърши спрямо друго лице. Трафикът на хора в световен мащаб представлява нарушение на човешките права и е свързан с злоупотреба с човешкото достойнство. Като форма на организирана престъпност този тип престъпления подкопават основите на правовата държава и демократичните устои на обществото[1].

* Доцент в катедра „Национална сигурност“, УНИБИТ, доктор по „Организация и управление извън сферата на материалното производство“, e-mail: deliversky@yahoo.com, j.deliversky@unibit.bg

* Associate professor in department of National Security, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria; Doctor of Philosophy (Ph.D.), Organization and Management Outside the Sphere of Material Production, e-mail: deliversky@yahoo.com, j.deliversky@unibit.bg

Корупцията в най-общ смисъл представлява използване на публичната власт за лично облагодетелстване. От своя страна организирани престъпни групи, осъществяващи престъпления свързани с трафика на хора използват именно корупционни практики, за да постигнат своите цели. В немалка част от случаите, именно възможността за получаване на допълнителен доход в кратък срок, е предпоставка корумпирани длъжностни лица със свое действие или бездействие способстват и оказват съдействие на трафикантите на хора.

Сериозността, значимостта, както и транснационалният характер на подобни престъпления изискват обединяване на усилията и използване на мултиинституционален подход не само на регионално и национално, но и на международно ниво.

ОСОБЕНОСТИ И ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С ТРАФИКА НА ХОРА

Трафикът на хора се определя като „съвременното робство“ [2] и представлява тежко престъпление срещу личността. Този тип престъпления често се извършват от организирани престъпни групи, като този тип престъпления представляват, грубо нарушение на основните човешки права и е изрично забранено съгласно Хартата на основните права на Европейския съюз.

В националното ни законодателство определение за трафик на хора е дадено в допълнителните разпоредби на Закона за борба с трафика на хора, като същото е дефинирано както следва: „набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, когато се извършва с цел експлоатация“ [3].

Трафикът на хора е организирана криминална дейност, чиято цел е извличане на висока печалба, чрез сексуална и трудова експлоатация. Трафикът на хора е криминализиран в Наказателния кодекс на България и включва „набиране, транспортиране, укриване или приемане на отделни лица или групи от хора с цел да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд или за просяка, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност или за да бъдат държани в принудително подчинение независимо от съгласието им“ [4].

Етапи при извършването на престъпления свързани с трафик на хора:

1. **Набиране на кадри** – сред най-често използваните методи за набиране на хора е чрез измама. Най-често трафикантите обещават високо платена работа, придобивки, висок стандарт на живот и материално благополучие. Сред най-лесно привлечаните хора са тези от малцинствени групи, такива с ниски доходи, млади хора и хора с проблеми в семействата [5]. Обикновено трафикантите се сприятеляват с потенциалната жертва, но ако създаването на по-близки отношения се окаже безуспешно, често се прибегва до отвлечане или заплаха;

2. **Транспортиране на жертвата** – този етап може да бъде доброволен или принудителен в случай, че трафикантите лица са били отвлечени или заплашени. Обикновено трафикантите транспортират жертвите на трафик на територия далеч от дома им, за да могат да ги контролират по-лесно. В зависимост от крайната дестинация при транспортирането на жертвите на трафик може да се направи следната класификация:

2.1. **Вътрешен трафик на хора** – осъществява се в границите на страната. Жертвите биват набирани от икономически по-изостанали райони и транспортирани

към по-развитите части на страната. Обикновено вътрешния трафик е към големите градове, пограничните райони и курортните комплекси

2.2. *Международен трафик на хора* – осъществява се чрез превеждане на жертвите през държавната граница и експлоатиране в друга страна. При международния трафик на хора могат да се определят страни на произход, страни на транзит и страни на крайна дестинация за жертвите на трафик на хора. Страни на произход са страните, от които се набират жертвите на трафик, страните на транзит са тези, през които биват транспортирани жертвите, а страните на крайна дестинация са тези, в които жертвите биват експлоатирани.

3. *Ограничаване на свободата* – в чести случаи трафикантите ограничават свободата на жертвите си като отнемат документите им или използват други средства, за да ги направят зависими и те да не могат да се върнат у дома.

4. *Експлоатация* – жертвите на трафик биват принудени с цел да бъдат експлоатирани и те често живеят в условия наподобяващи робство. Експлоатацията по своята същност е „противозаконно използване на хора за разврат, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност от пострадалия, за осъществяване на принудителен труд, за просия или за държане в принудително подчинение, за поставяне в робство или в положение, сходно с робството“[3]

В повечето случаи условията на труд са тежки, не се спазват никакви изисквания за безопасност, а заплащането е далеч по-ниско от първоначално уговореното. Често дължимите плащания биват забавяни или въобще не се изплащат, като това се използва за изнудване. Налице са случаи на сексуален тормоз, заплаха или изнудване, като трафикираните лица, не могат да разчитат на грижата и защитата от и за семействата си.

Трафикът на хора е част от международната организирана престъпна дейност и печалбите от трафик могат да се сравняват само с тези от незаконна търговия с оръжие и наркотици. В по-голямата част от случаите криминалните групировки действат чрез насилие и заплахи. Трафикираните лица нямат доверие да потърсят защита от полицията и често биват лъгани, че полицията на мястото където са експлоатирани, е корумпирана и сътрудничи на трафикантите.

Причините за развитие на трафика на хора имат следните измерения:

1. *Икономически* – свързани с наличие на бедност, безработица и недобре развита икономика;

2. *Социално-културни* – свързани с неграмотност и липсата на достъп до образование, неравенство между половете, насилие на мъже над жени, етнически особености[5] и дискриминация, както и с разпад на моралните ценности в част от случаите повлияни от медиите и интернет;

3. *Психически и психологични* – свързани с психически и сексуален тормоз, както и такива с наркотични зависимости;

4. *Геополитически* – свързани с бежански и миграционни потоци използвани от организираната престъпност на база географското положение.

Трафикантите използват наивността и желанието на своите жертви за по-добър живот. Повечето от трафикираните лица нямат добро образование, имат базови познания и компютърна грамотност и не говорят чужд език. Обикновено са млади и мечтите им са свързани с това да изкарват достатъчно пари. В каналите на трафик на хора може да попадне всеки човек.

Видове трафик на хора в съвременното общество и обстановка[6]:

1. **Трудова експлоатация** – свързан с експлоатацията на хора в различни икономически сектори. Жертвите на трудова експлоатация могат да бъдат хора от всякаква възраст, пол и раса;

2. **Сексуална експлоатация** – принуждаване на едно лице към проституция с цел финансова изгода. Дори в случаите, когато са започнали да проституират по своя воля, жертвите на трафик бързо губят свободата си и възможността да взимат решения за живота си или работата. Те са контролирани от трафиканта голяма част от случаите не получават изработените от тях средства;

3. **Принудително извършване на престъпления** – обект на този вид трафик са възрастни и деца. Те са принудени да извършват различни престъпления, като кражби, измами с банкови карти, злоупотреба със социални плащания, извършване на дребни кражби и други. Експлоатацията на хора в този случай се случва чрез принуда или подвеждане да извършват престъпление;

4. **Принудителна просия** – най-често се използва за експлоатация на деца, хора с увреждания и жени с малки деца и бебета. Трафикантите ги поставят да просят на места с голям човечкопоток, като разчитат на милостта и състраданието на хората;

5. **Отнемане на органи, кръв и тъкани** – Трафикът на хора с цел отнемане на органи е свързан с отстраняване на части от тялото им с цел незаконна продажба. Сред най-новите тенденции са продажбата на яйцеклетки на черния пазар, както и експлоатиране на трафикираните лица за кръводаряване;

6. **Трафик на бременни жени с цел продажба на бебета** – този вид трафик най-често е свързан с форма на експлоатация на бедни или многодетни семейства от малцинствени общности. Убеждават се млади момичета и жени да родят и да продадат новородените си деца в чужбина срещу обещание за сериозна сума пари;

7. **Специални случаи на трафик на деца** – децата винаги са били най-уязвимата социална група. Те са сред най-честите жертви на насилие и експлоатация. този вид трафик е свързан със сексуалната експлоатация на деца (детска проституция, детска порнография, ранни/принудителни бракове)

Способността за прилагане на адекватни мерки за защита здравето на хората, особено във връзка с разпространението на инфекциозни заболявания, би спомогнало за по-доброто управление на миграционните процеси и би повлияло при формиране на визия, приоритети, политики и тенденции в глобалното здравеопазване.

КОРУПЦИЯ И КОРУПЦИОННИ ПРАКТИКИ ПРИ ТРАФИКА НА ХОРА

Организираните престъпни групи и престъпни организации, занимаващи се с трафик на хора, използват корупционните практики за постигане на широк набор от своите цели. Случаите свързани с реализиране на корупционни практики свързани с трафик на хора, обикновено се установяват за реализиране на следните цели:

- по-лесно осъществяване на трафика на хора;
- защита от или при разследване;
- избягване на наказателна отговорност
- намаляване на изтърпяването на наказание;
- отстраняване на конкуренцията в престъпния свят;
- навлизане в легалната икономика;
- навлизане в публичната власт.

Сравнително ниското ниво на установени случаи на корупция и корупционни практики, свързани с трафика в граничните служби на ЕС, не означава, че те не съществуват[7]. По-скоро това е свързано с трудностите, свързани с откриването на подобни случаи, тъй като е трудно да се докаже връзката между трафикантите и граничните служители. Подобно на улесняването на незаконната миграция, улесняването на трафика на хора в много случаи включва несъобщаване на подозрителни или фалшиви документи за пътуване или невъзможност да се забележи, че дадено лице се опитва да влезе с валиден паспорт, принадлежащ на някой друг. Това означава, че жертва на трафик с фалшив паспорт или нерегламентирана виза има право да премине границата или да влезе в страната след получаване на подкуп.

Съществуват няколко основни начина, по които трафикантите успяват да корумпират и да постигнат връзки с представителите на публичната власт:

- Предоставяне на паричен подкуп, като тук се отличават две форми – едната е свързана с даване на пари за конкретно свършена работа, а другата с регулярно плащане на фиксирана месечна сума;
- Предоставяне на скъпи подаръци;
- Предоставяне на безплатни сексуални услуги;
- Изнудване и шантаж;
- Включване на роднини или близки на съответните служители в бизнес, като те получават подкрепа от трафикантите за развитие на частен бизнес, както и на такива, в които на служителите се разрешава да определят човек, който да се включи в престъпния бизнес и да извлича изгода.

Най-честите корупционни практики при трафика на хора са свързани с:

- Корупционни практики свързани с установяване на връзки със служители на граничните контролно-пропускателни пунктове, които осигуряват безпрепятствено преминаване през граничния контрол;
- Корупционни практики свързани с полицаи, които подпомагат трафикантите не само при транспортиране на жертвите, но и при набиране на момичета, като създават условия за осъществяване на контакт с тях или директно ги набират;
- Корупционни практики свързани с осигуряване на необходимите документи от посолства или други институции за транспортиране и пребиваване на жертвите в държавите по дестинация.
- Корупционни практики свързани с осигуряване на защита и подкрепа при разследване от магистрати или служители на регионални и национални служби за борба с трафика на хора;
- Осигуряване на фалшиви експертизи и свидетелски показания в хода на започнали разследвания свързани с трафик на хора.

Характерна особеност за корупцията, която използват трафикантите, е че тя е системна и в повечето случаи е много по-мощна в своите мащаби от т.н. „традиционна“ корупция, свързана с еднократно плащане към корумпиран служител. Трафикантите използват добре разработени, ползващи се с огромно взаимно доверие, дълготрайни във времето отношения, които в повечето случаи са съпроводени с регулярни плащания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Възможностите за реализиране на корупционни практики създава предпоставки и благоприятства случаите на трафик на хора. Подобни м, които успяват да постигнат основната цел на трафика на хора, а именно последваща експлоатация и извличане на финансова изгода.

Тъй щото начинът на действие на трафикантите непрекъснато се променя, всички ангажирани институции на регионално, национално и международно ниво следва да предприемат съвместни действия[8] свързани с установяване и прекъсване на връзките между трафика на хора и други престъпления и престъпни мрежи, които са функционално свързани с него, а именно контрабандата на мигранти, трафика на наркотици, сексуалната експлоатация в онлайн пространството, киберпрестъпността, създаването на материали свързани със сексуално насилие над деца, финансовите престъпления, корупцията и тероризма[9].

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Национална комисия за борба с трафика на хора
<https://antitrafficking.government.bg/bg/help#trafficking>
2. The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012–2016
3. Закон за борба с трафика на хора, Допълнителни разпоредби, §1, т.1
4. Наказателния кодекс на РБ, чл.159а
5. Сивкова, Д., Принципът на разумен срок в наказателнопроцесуалното право на Руската федерация, сп. De Jure, том 13, бр. 1, стр. 140 – 147, 2022.
6. Тутунаров, Х. Етнически общности и национална сигурност в Република България, издателство „Изток-Запад“, София 2015, ISBN 978-619-152-718-2
7. Велева, Е. М. Евтимова, А. Александрова, М. Боянова, Наръчник за професионалисти, работещи по случаи на трафик на хора, Фондация „П.У.Л.С.“, 2021
8. Съобщение на комисията до Европейския парламент и до Съвета* COM/2011/0689 окончателен
9. Приоритети на ЕС в борбата с престъпността за периода 2022 – 2025 г., <https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/eu-fight-against-crime/#priorities>
10. EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socta2021_1.pdf